

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK POLİS TEŞKİLATINDA RÜTBELER*

*Bülent AKKAYA***

ÖZET

Kolluk görevi Osmanlı Devleti ve daha önceki dönemlerde askerler ve diğer görevliler tarafından yerine getirilmiştir. İç güvenlik hizmetini yürüten birimlere polis adı verilene kadar asker kimseler tarafından bu görev yerine getirilmiştir. Bu nedenle bugünkü anlamda polis teşkilatı tarihini çok eskilere götürmek mümkün değildir. Polis kelimesinin günümüzdeki anlamında kullanılması ise 1845 yılında Polis teşkilatının kurulması ile olmuştur.

Rütbe sözcüğü polislerin sahip olduğu derece, mevki anlamlarına gelmektedir. Emniyet Teşkilatında rütbe, personelin eğitim durumu, başarılı çalışması, iyi sicil alması ile sahip olunan hiyerarşik meslek unvanını ifade etmektedir. Polislik bir kariyer mesleğidir. Polislerin hiyerarşik bir düzen içerisinde olması gerekmektedir. Emir komuta sistemi içerisindeki polislerin bir meslek dereceleri ve rütbeleri olmak zorundadır. Bu nedenle polis teşkilatında rütbelerin önemi oldukça büyüktür.

Emniyet teşkilatının kuruluşu, gelişimi ile pek çok bilimsel çalışma yapılmış ve halen yapılmaktadır. Ancak Türk Emniyet Teşkilatında kullanılmış rütbelerin tarihi gelişimi toplu bir şekilde ortaya konulmamıştır. Bu çalışma ile polis teşkilatının kuruluş tarihi olan 1845'den itibaren mevzuat metinleri taranarak rütbe isimleri, meslek dereceleri hakkında bilgi verilmiştir. Emniyet müdürü, emniyet amiri, komiser gibi temel rütbe isimlerinin Osmanlı bürokrasisinden Cumhuriyete intikal ettiği anlaşılmaktadır. Bu rütbelerin kendi aralarında sınıflara ayrılmış olması mevzuat metinleri ile bir devamlılık göstermektedir. Türk polis teşkilatında kullanılan rütbe isimlerinin tarihi gelişimi hakkında verilen bilgilerden sonra günümüze faydalı bazı değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Emniyet Teşkilatı, Polis, Rütbe.

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Dr. Emniyet Amiri, Nevşehir İl Emniyet Müdürlüğü, El-mek: bulentakkaya98@yahoo.com

FROM PAST TO PRESENT POLICE RANKS IN TURKISH NATIONAL POLICE

ABSTRACT

Law enforcement (police) as the Ottoman State and previous periods was carried out by soldiers and other officials. Until it is called internal security service, military police units in carrying out this task. For this reason, the current sense, the police are not able to drive a very old history. The use of present-day of the word police was in 1845 with the establishment of the Turkish National Police.

That rank highly with the word police, meaning owned degrees and position. Law enforcement the rank of staff education, successful operation, owned by a good record to take the title refers to the hierarchical profession. Policing is a career profession. Police officers must be in a hierarchical structure. Of command within the police system degrees and ranks of police officers has to be a profession. For this reason, police ranks are quite important in a police organization.

Many scientific studies are still being made about Turkish National Police with the establishment and the development of it. However, historical developments of ranks in Turkish National Police have not been revealed in a collective manner. In this study scanning the police ranks of legislative texts, names, profession and evaluation were performed. Police ranks like Police chief, the Commissioner came from Ottoman bureaucracy to Turkish Republic. These police ranks classes in each other and show continuity with the texts of the legislation. After giving information about police ranks which used in Turkish National Police, some useful assessments were made for today.

Key Words: Turkish National Police, Police, Rank.

Giriş

Toplum düzeninin ve güvenliğinin sağlanması devletin en başta gelen görevlerinden birisidir. Güvenlik faaliyetlerinin başlangıcı devletlerin kuruluşu ile paraleldir. Güvenliğin sağlanması devletlerin asli görevlerinden birisi olmuştur. Devletin yaptığı hizmetler için bir teşkilatın kurulması gerekmektedir¹.

Türk devletlerinde ve Osmanlı Devleti'nde polis (kolluk) görevini yapan asker kişiler bulunmaktaydı. İç güvenlik hizmetini yürüten birime polis adı verilene kadar asker kimseler tarafından bu görev yerine getirilmiştir. Bu nedenle bugünkü anlamda polis teşkilatı tarihini çok eskilere götürmek mümkün değildir.

“Asayiş ve istirahatı umumiyeyi ve ahalinin hukuku medeniye ve tasarrufiyeleriyle can ve malca emniyetlerini muhafazaya memur²” olan kimseler devletin kolluk güçlerini oluşturmuştur.

Bireylerin güvenlik ihtiyacı da hemen karşılanması gereken bir husustur. Güvenlik ve kamu düzenin sağlanması için sadece polisler, jandarmalar ve bekçiler görevlendirilmiştir. Kanun

¹ Nurettin Akman, **Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1991, s. 31.

² Süheyp Derbil, “Polis Kavramı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, Sayı 4, 1944, s. 475.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

ve nizamla uygun olmayan hareketlerin işlenmesini önlemek idari görevini ve işlenen suçlar hakkında da adli takibat yapmak polisin adli görevini oluşturmaktadır³.

Güvenlik işlerini yerine getirenlerin hiyerarşik bir düzen içerisinde olması gerekmektedir. Polislik bir kariyer mesleğidir. Kariyer mesleği olarak polislerin bir meslek dereceleri ve rütbeleri olmak zorundadır. Rütbe sözcüğünün sözlük anlamı mertebe, derece, paye ve subay, astsubay ve polislerin sahip olduğu derece, mevki anlamlarına gelmektedir⁴. Emniyet Teşkilatında rütbe, personelin eğitim durumu, başarılı çalışması, iyi sicil alması ile sahip olunan hiyerarşik meslek unvanını ifade eder⁵.

Emniyet teşkilatının kuruluşu, gelişimi ile pek çok bilimsel çalışma yapılmış ve halen yapılmaktadır. Ancak emniyet hizmetlerinde ya da polis teşkilatlarındaki rütbelerin tarihi gelişimi toplu bir şekilde ortaya konulmamıştır. Bu çalışma ile polis teşkilatının kuruluş tarihi olan 1845 tarihinden itibaren mevzuat metinleri taranarak Emniyet teşkilatında var olan polis rütbelerinin tarihi gelişimi incelenmiştir.

1. Tarihsel Süreçte Türklere Polis Rütbeleri

Eski Türklere polis ve amirlerine Yargan (Yarkan) denilmekteydi. Türk devletlerinde Yarkan kelimesi polis, dedektif, cellât anlamında kullanılmıştır⁶. Moğol idari teşkilâtında idarî, malî ve siyasi yetkilere sahip olan askerî valilere verilen unvan olan Daruga kelimesi kullanıldığı yöre ve siyasi teşekküllere göre değişiklik göstermiştir. Celayirliler, Timurular, Karakoyunlular ve Akkoyunlular zamanında Daruga kelimesi “herhangi bir şehrin veya idarî birimin idare ve inzibat işlerine bakan büyük memur” anlamında kullanılmıştır⁷. Daruga kelimesi Orta Asya ve Azerbaycan’da gece bekçisi, Altınordu devletinde ise polis karşılığında kullanılmıştır. Eski Türklere güvenliği sağlayan zabıtalara amiri konumunda subaşılarda vardı. Subaşı kelimesi ordu ve asker anlamında kullanılan “su” kelimesinden gelmektedir. Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde asayiş ve askeri görevli olarak subaşılarda görev yapmışlardır⁸.

Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde İstanbul’daki güvenlik işleri Yeniçeriler ile Kaptan-ı Derya askerleri tarafından yerine getirilmekteydi. Osmanlı Devleti’nde bugünkü anlamda polis teşkilatı kurulana kadar kolluk-zabıta hizmetlerini yürütenler yaptıkları zabıta görevlerine göre değişik isimler almışlardır⁹.

Sadrazam; en yüksek devlet görevlisi olarak kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlardı. Bulunmadığı zaman yerine Kethüda vekâlet ederdi.

Yeniçeri Ağası: sadrazamdan sonra emniyet işlerini yürüten en yüksek rütbeli kimseydi.

Cebeciler: Kapıkulu askerlerindendir. Ayasofya, Hocapaşa ve Ahırkapı civarının emniyet ve asayişini sağlamakla görevliydi.

Kaptanpaşa: Kasımpaşa, Galata civarının ve deniz ve tersanelerin emniyet ve asayişini sağlamakla görevliydi.

³ Derbil; a.g.m., s. 484.

⁴ <http://tdkterim.gov.tr/bts/> Erişim tarihi 25.12.2012

⁵ A. Alper Durmuş, “Emniyet Teşkilatında Disiplin Cezalarının Affı ve Rütbe Terfi ile İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Polis Dergisi*, Y. 7, S. 28, 2001, s. 3.

⁶ Yılmaz Yaşar, *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku*, Başkent Klîşe ve Matbaacılık, Ankara 1999, s. 3.

⁷ İbrahim Yılmazçelik, “XIX. Yüzyılda Osmanlı Taşra Teşkilatının Önemli Merkezlerinden Biri Olan Diyarbakır’da Bazı Görevlilerle İlgili Tespitler”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 31, 2012, s. 230.

⁸ Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, “Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 1-2, s. 172-173.

⁹ Bilgiç, Karakaya, a.g.m., s. 174-175.

Topcular: Tophane ve Beyoğlu'nun emniyet ve asayişini sağlamakla görevliyidiler.

Bostancılar: Padişahın şahsını ve sarayın korunması görevini üstlenmişlerdir.

Kadı: Sadrazam ve Yeniçeri Ağasından sonra gelen kadılar hem adli hem de idari görevleri vardı.

Çavuşbaşı: Saray çavuşlarının başı olarak görev yapardı.

Muhzirağa: Çavuşbaşının yardımcılığını ve sadrazamın muhafızlığını yapardı. Aynı zamanda sadrazamın kararlarını takip ederdi.

Asesler: Şehirde emniyet ve asayiş sağlamakla görevliyidiler.

Kapıcılar: Sarayları korumak için özel olarak yetiştirilmiş olan görevlilerdi.

Esnaf Paspanları: Subaşının emrinde esnafın mallarını hırsızlığa karşı korumak amacıyla geceleri devriye görevi yaparlardı.

Böcekbaşı: Suçluları izleme ve yakalama ile görevliyidiler.

Şatırlar: Vezirler ve üst düzey görevlileri korumakla görevli kimselerdi.

Yasakçılar: Yaşlı ve tecrübeli Yeniçerilerin arasından seçilirdi. İstanbul'da Subaşılara bağlı olarak görev yaparlardı.

Kır Serdarları: Şehir ve kasabalar dışındaki yerlerdeki emniyet ve asayiş işlerini yaparlardı.

Tomruk Ağası: Hapishanelerin güvenliğinden sorumlu kimselerdi.

İhtisap Ağası: İhtisap Ağaları zabıta işlerini de yürüten belediye başkanı gibi görev yaparlardı.

Derbentçi: Hanlara gelen yolcuların can ve mal güvenliğini sağlayan kimselerdi.

Osmanlı devletinin sınırlarını gelişmesi ile başkent İstanbul dışındaki eyalet ve sancaklardaki kolluk hizmetleri, eyaletlerin başında bulunan Beylerbeyi, sancakların başında bulunan Sancak Beyleri vasıtasıyla kendisine bağlı askerlerle (sipahilerle) yerine getirilmiştir¹⁰. Eyalet ve sancaklara bağlı küçük kasaba ve köylerin idari amiri subaşılar idi. Subaşılardan bir görevi de buldukları yerde asayiş sağlamak¹¹.

Yeniçeri teşkilatının kurulması ile birlikte askeri görevlerinin yanında emniyet işleri yeniçeriler tarafından yerine getirilmiştir. Yeniçeri Ağası yeniçeri askerinin komutanı ve başkent emniyetini sağlamakla görevliyidiler. Sadrazamdan sonraki en büyük kolluk amiri durumuna gelmişlerdir. Yeniçeri ağaları yanlarında kendilerine bağlı olan falakacısıyla dolaşmışlardır¹².

1826 yılında Yeniçeri Ocağının kaldırılması ile yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye teşkilatı kurulmuş ve başına Yeniçeri Ağasının yetkisine sahip Serasker getirilmiştir. Yine bu dönemde İstanbul'un güvenliğini sağlamak amacıyla Hassa, Asakir-i Muntazama-i Bahriye ve Topçu ocakları görevlendirilmiştir. Yeniçeri Ocağının yerine kurulan İhtisap Nezareti hem belediye hem de güvenlik hizmetlerini yerine getirmiştir. 1845'te Polis Teşkilatı kurulunca İhtisap nezareti sadece belediye hizmetlerini yerine getiren kurum halini aldı¹³.

¹⁰ Yılmaz Yaşar, a.g.e., s. 5.

¹¹ Ömer Toraman, "Osmanlı Taşra İdaresi", *Türk İdare Dergisi*, Yıl 74, S. 437, Aralık 2002, s. 192.

¹² Bilgiç, Karakaya, a.g.m., s. 173-174.

¹³ Bilgiç, Karakaya, a.g.m., s. 177.

2. Osmanlı Döneminde Polis Rütbeleri

2. 1. 1845 Tarihli Polis Nizamnamesine Göre Polis Rütbeleri

10 Nisan 1845¹⁴ tarihli 17 maddelik Polis Nizamnamesi¹⁵ ile birlikte hem polis kelimesi ilk defa metinlerde kullanılmaya başlanmış hem de görevleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

1846 yılında yayınlanan bir genelge ile zabıta hizmetlerinin tek elde toplanmasını ve askeri görevlerden ayrılmasını sağlamak amacıyla seraskerlikten bağımsız Zaptiye Müşiriyeti kurulmuştur. Zaptiye Müşiriyeti, Divan-i Zaptiye ve Meclis-i Tahkik olarak iki komisyondan oluşuyordu. Zaptiye Müşiriyeti'nin kurulması ile İlk Zaptiye Müşiri olarak görevlendirilen Hâfız Mehmet Paşa ilk polis müdürü olarak düşünülmektedir¹⁶.

Zaptiye Müşiriyeti 1846-1879 yıllarında zabıta hizmetlerinden tek başına sorumlu kuruluş olmuştur. 1879 yılında yeniden Seraskerliğe bağlanan Zaptiye Müşiriyeti'nin taşradaki teşkilatlanması ise jandarma usulüne göre olmuştur.

1879 yılında sadece İstanbul'un emniyet işlerini yürütmek üzere Zaptiye Nezareti kurulmuştur. Diğer illerdeki kolluk işleri ise Seraskerliğe bağlı olarak yürütülmüştür. 1881 yılında İstanbul'da bölük düzeyinde polis birlikleri kurulmuştur. İstanbul'un güvenliğinden sorumlu olan Zaptiye Nezareti 1885 yılına gelindiğinde Osmanlı ülkesindeki taşra teşkilatlanmasını da tamamlamıştır. Zaptiye nezareti 1909 yılına kadar Emniyet Genel Müdürlüğünün fonksiyonunu yerine getirmiştir. 1881'de İstanbul Polis teşkilatı kurulmuş 1894 yılına gelindiğinde 15 vilayette Polis Teşkilatı kurulmuş bulunuyordu. 1898 yılında İstanbul'da sivil polis, polis müfettişliği, süvari polisi, 1899 yılında da deniz polisi hizmetleri başlatılmıştır¹⁷.

Bu dönemde, İstanbul ve taşranın güvenlik hizmetleri zaptiye alayı şeklinde teşkilatlandırılmıştır. Her sancağın birer tabur zaptiye askeri mevcut olup, bunlar kazalara bölük düzeninde dağıtılmışlardır. Taburun komutanı Tabur Ağası, bölüğün komutanı da Bölük Ağasıdır. Vilayetteki taburların yöneticisi ise, Alay Beyi'dir¹⁸.

Emniyet Teşkilatı bu denli gelişmiş olmasına rağmen polisin görev ve yetkilerini belirleyen hukuki bir metin hazırlanamamış, hazırlanmış olanlar ise taslak halinde kalmıştır. 1845 yılında ilk polis teşkilatı kurulurken hazırlanmış Polis Nizamnamesinin uygulanmasına devam edilmiştir. Polis teşkilatının görev ve yetkilerini düzenleyen ilk hukuki metin 1896 tarihinde yayınlanmıştır. "Asayiş Vazifesiyle Mükellef Olanların Nizamiye ve Jandarma Asakiri Şahanesiyle, Polis Memurlarının Sureti Hareketine Dair Talimat" adlı 16 maddelik talimat ile polisin görev ve yetkileri düzenlenmiştir¹⁹.

¹⁴ Türk polis teşkilatının, 10 Nisan 1845 (12 Rebiyülevvel 1261) tarihli Polis Nizamnamesinin yayınlanması ile kurulduğu söylenece de Polis Nizamnamesinin 11 Rebiyülevvel 1261'de (20 Mart 1845) çıkarıldığı, nizamnamenin yazı ile 21 Rebiyülevvel 1261'de (30 Mart 1845) gönderildiği dolayısıyla polis teşkilatının kuruluş tarihinin 10 Nisan 1845 olamayacağına dikkat çekilmektedir. Bkz. Ali Birinci, "Emniyet Teşkilatında İlkler", **Polis Bilimleri Dergisi**, C. 1, S. 3, 1999, s. 10.

¹⁵ 17 maddelik Polis Nizamnamesinin esin kaynağı 1 Temmuz 1800 tarihli "Paris Emniyet Müdürü'nün Görevlerini Düzenleyen Kararname'dir. Geniş bilgi için bkz. Mesut Gülmez, "Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi ve Kaynağı", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 16, S. 4, Aralık 1983, s. 1-15.

¹⁶ Birinci, a.g.m., s. 10.

¹⁷ Yaşar, a.g.e., s. 11.

¹⁸ A. Nihat Dündar, "Türk Polisi'nin Koruma, Kollama, Huzur ve Güveni Sağlama Amacıyla Verdiği Hizmette 141 Yıl", **Türk İdare Dergisi**, 1986, s. 125.

¹⁹ Dündar, a.g.m., s. 126.

2. 2. 1907 Tarihli Polis Nizamnamesine Göre Polis Rütbeleri

1907 yılında 167 maddelik polisin görev ve yetkilerini düzenleyen bir nizamname²⁰ çıkartılmıştır. Bu nizamname ile polisin teşkilat yapısı, görev ve yetkileri, jandarma ile ilişkileri, levazım ve ödenek gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Bahse konu nizamname ile polis, genel emniyet ve asayişin devam ve istikrarının sağlanmasından sorumlu tutulmuştur. Bu görevi yapabilmesi için idari, siyasî ve adlî polis olmak üzere üç hizmet birimine ayrılmıştır. Meslek derecesi olarak da beş kısma ayrılmıştır. Polislerin rütbeleri sırasıyla Polis Memuru, Komiser Muavini, Üçüncü Komiser, İkinci Komiser ve Serkomiser, olarak beş meslek derecesine ayrılmıştır.

Polis birliklerinin teşkilatlanması Askerî teşkilatlanma sistemine göre yapılmıştır. Her bir polis bölüğü başında bir Serkomiser olmak üzere yeteri kadar İkinci Komiser, Üçüncü Komiser ve Polis Memurlarından oluşmaktaydı.

Vilayetlerde, müstakil livalarda, kazalarda ve nahiyelerde polis teşkilatı kurulmuştur. Vilayetlerde polis teşkilatı, başlarında rütbe olarak birinci, ikinci, üçüncü sınıf polis müdürlerinin bulunduğu ve makam olarak da birinci, ikinci, üçüncü sınıf polis müdüriyetleri şeklinde teşkilatlandırılmıştır²¹.

İstanbul'da kurulan polis teşkilatı, Başkent İstanbul Polis İdaresi, Üsküdar, Beyoğlu mutasarrıflıkları şeklinde üç daireye, bu daireler de polis merkezlerine, polis merkezleri de polis mevkileri şeklinde teşkilatlandırılmıştı. Polisler bölük şeklinde teşkilatlandırıldı.

Başkent İstanbul polis merkezi ve polis mevkileriyle teşkilatlandırılmıştır. Suç ve suçlularla mücadele yönemli olarak bu uygulama 1920 yılına kadar devam etmiştir. İstanbul Polis Müdüriyeti Umumisi sorumluluk alanında 34 polis merkezi ve 228 polis mevkii vardı²².

1907 Tarihli Polis Nizamnamesi ile Polislerin meslek dereceleri ve rütbeleri şu şekilde oluşturuldu.

Meslek dereceleri	Polis Rütbeleri
1	Serkomiser
2	İkinci Komiser
3	Üçüncü Komiser
4	Komiser Muavini
5	Polis Memuru

2. 3. 1913 Tarihli Polis Nizamnamesine Göre Polis Rütbeleri

İttihat ve Terakki Fırkasının bir önceki yönetimi iktidardan uzaklaştırması ve 2.Meşrutiyetin ilan edilmesi ile pek çok alanda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden etkilenen kurumlardan birisi de Zaptiye Nezareti olmuştur. Fransız ve Alman polis teşkilatlarının yapısı incelenerek Türk polisinin teşkilat yapısında yeni bir düzenlenme yapıldı. 2.Meşrutiyetin ilânından bir yıl sonra 22 Temmuz 1909 tarih ve 111 numaralı İstanbul Vilayetinin ve Emniyeti Umumiye Müdüriyetinin Teşkilatına Dair Kanun²³ yürürlüğe konuldu²⁴.

²⁰ Kanunun metni için bkz. **Düstur**, Birinci Tertip, İstanbul, 1329, C. 8, s. 666-692.

²¹ Hasan Yağar, **Mevzuat Metinlerinde Polis Teşkilatında Yapı ve Görev (1845-1923)**, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, 1988, s. 87-88.

²² Eyüp Şahin, "Türk Zabıtasının Polis Adıyla Yapılandırılması", **Çağın Polisi**, S. 109, 2010, s. 27.

²³ Kanunun metni için bkz. **Düstur**, İkinci Tertip, İstanbul, 1329, C. 1, s. 410-416.

²⁴ İlhan Akbulut, "150. Kuruluş Yıldönümünde Türk Polisi", **Türk İdare Dergisi**, S. 465, Mart 1995, s. 88.

1909 yılında çıkarılan “İstanbul Vilayeti ve Emniyeti Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanun” ile doğrudan Dâhiliye Nezaretine bağlı Osmanlı Devletinin asayiş ve güvenliğinden sorumlu Emniyeti Umumiye Müdüriyeti kurulmuş oldu. Bu kanun ile merkezi İstanbul olmak üzere İzmit, Çatalca, Beyoğlu ve Üsküdar sancakları ile Şehremaneti’ne bağlı altı kazadan meydana gelen İstanbul vilayeti, 2. sınıftan bir vilayet olarak teşkil edildi. Zaptiye Nezareti kaldırıldı, yerine Dâhiliye Nezareti’ne bağlı Emniyet-i Umûmiye Müdürlüğü kuruldu. İstanbul’daki asayiş ve güvenlik hizmetlerinin İstanbul Polis Müdüriyeti tarafından yerine getirileceği tüm vilayetlere bildirildi. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğünün ise “idare-i umumiye-i zabıtasıyla mükellef ve nezaret-i vilâyât polis müdüriyetlerine şâmil olmak üzere” kurulduğu Osmanlı devletindeki vilayetlere bildirilmiştir. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti’ne ise Miralay Galip Bey müdür tayin edilmiştir²⁵.

1909 yılında Emniyeti Umumiye Müdüriyetinin kurulmasıyla Polis Teşkilatı yeni bir kurumsal yapıya kavuşmuştur. Emniyeti Umumiye Müdüriyeti 1913 tarihli Polis Nizamnamesi çıkarılıncaya kadar 1907 tarihli nizamnameye göre görev yapmaya devam etmiştir.

Osmanlı Devleti’nde vilayet Polis Müdüriyetleri ve Serkomiserlikler hükümet merkezi İstanbul’daki Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine bağlı olarak görev yapmaya başlamışlardır. Başkent İstanbul’daki asayiş ve güvenlik hizmetlerinin, İstanbul Polis Müdüriyetinin mi yoksa Emniyet-i Umumiye Müdüriyetinin mi yapacağı tartışmaları olmuştur²⁶. 21 Mayıs 1911 tarihli Meclis-i Vükela kararı ile Osmanlı Devleti’nin başkentindeki asayiş işleri İstanbul Polis Müdüriyeti’ne bağlanmıştır²⁷. 5 Ekim 1912 tarihli Meclis-i Vükela kararı ile de jandarma, İstanbul’da asayişinin sağlanması hususunda İstanbul Polis Müdüriyeti’ne bağlanmıştır²⁸.

2. Meşrutiyetin ilânından sonra dönemin ihtiyaçlarını karşılayacak yeni polis nizamnamesi hazırlanması amacıyla Viyana’ya bir heyet gönderilmiştir²⁹. Gönderilen heyetin inceleme ve araştırmalarından sonra 12 Mayıs 1913 tarihinde yeni bir polis nizamnamesi yayınlanmıştır³⁰. Osmanlı döneminde polis ile ilgili son düzenleme olan ve 1932 yılına kadar geçerliliğini koruyacak olan 1913 tarihli Polis Nizamnamesi ile polis memuru olabilmenin temel şartlarının yanı sıra üst rütbelere terfi etmenin şartları, hangi görev unvanına hangi polis rütbesindeki kişinin nasıl atanacağı gibi hususlar belirlenmiştir.

12 Mayıs 1913 tarihli nizamname ile polisin teşkilatlanması, polisin görev ve yetkiler ile dereceleri, sınıfları, mesleğe giriş, yükselme gibi özlük konuları yeniden düzenlenmiştir. Nizamname ile polis, piyade, süvari ve sivil olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştı. Rütbe sıraları düzenlenmiştir.

1913 Tarihli Polis Nizamnamesinin 5. maddesi ile Polislerin meslek rütbeleri Polis Namzedi (Adayı), Polis Memuru, Komiser Muavini, Komiserlik, (bunların üstünde ve bu silsileden madud olmak üzere) Merkez Memurluğu, Polis Müdürlüğü, Kısm-i Adli ve Kısm-i İdari Riyaset (başkan) ve Müdürü, Emniyet Müdürü, Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü ve İstanbul Polis Müdür-i umumiliği şeklinde oluşturuldu. Nizamnamesinin 7. maddesi ile de Komiserlik ve merkez memurluğu iki sınıf, polis müdürleri üç sınıf olarak düzenlenmiştir.

²⁵ Güler Yarcı, “Osmanlı Polis Kıyafetleri ve Mütteahhit Terziler (1908-1923)”, *ActaTurcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl 1, Sayı 2/2, Temmuz 2009, s. 16.

²⁶ Yarcı, a.g.m., s. 16.

²⁷ BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) Meclis-i Vükela Mazbataları, (BOA, MV), Dosya Numarası/Gömlek numarası 152/61, 21 Mayıs 1911 (22.Ca.1329).

²⁸ BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) Meclis-i Vükela Mazbataları, (BOA, MV), Dosya Numarası/Gömlek numarası 155/23, 5 Ekim 1911 (11.Ş.1329).

²⁹ Eyüp Şahin, “Türk Zabıta Yapılanmasının Tarihi Gelişimi”, *Polis Dergisi*, Yıl 10, S. 38, (Ocak-Şubat-Mart 2004), s. 46.

³⁰ *Düstur*, İkinci Tertip, İstanbul, 1329, C. 5, S. 385-403.

1913 Tarihli Polis Nizamnamesinin 21. Maddesine göre 1. Sınıf Polis Müdürlüğüne 2. Sınıf Polis Müdürleri, 2. Sınıf Polis Müdürlüğüne 3. Sınıf Polis Müdürleri, 1. Sınıf Merkez memurluğuna 2. Sınıf Merkez memurları, 2. sınıf Merkez Memurluğuna³¹ Serkomiserler kıdem ve tecrübelerine göre mülki idare amirlerinin görüşü alınarak Emniyet-i Umumiye Müdüriyetince atanmaktaydılar.

1913 Tarihli Polis Nizamnamesinin 8'inci maddesi ile Dâhiliye Nezareti'ne bağlı olan Emniyeti Umumiye Müdüriyeti ve sadece İstanbul'un asayiş ve güvenliğinden sorumlu olmak ve doğrudan İstanbul valiliğinin emri altında olmak üzere ayrıca İstanbul Vilayeti Polis Müdüriyeti kurulmuştur. Beyoğlu ve Üsküdar polis Müdürlükleri İstanbul Polis Müdüriyetine bağlandı. Vilayetlerde genel olarak polis müdürlerinin, müstakil livalarda polis müdürlerinin, bağlı livalar ile kazalarda nüfus ve mahalli emniyetine göre bir amir ve yeteri kadar polis görevlendirilmiştir.

1913 tarihli Polis Nizamnamesi 46. Maddesi ile Emniyet-i umumiye Müdüriyeti kâtipleri beş sınıfa ayrılmıştır. En üst derece olarak mülazimin, dördüncü sınıf ketebe, üçüncü sınıf ketebe, ikinci sınıf ketebe, birinci sınıf ketebe şeklindedir.

1913 tarihli Polis Nizamnamesi ile yapılan düzenlemelere göre meslek dereceleri ve polis rütbeleri şu şekildedir.

Meslek dereceleri	Polis Rütbeleri
1	Emniyet İşleri Umum Müdürü
2	1. Sınıf Emniyet Müdürü
3	2. Sınıf Emniyet Müdürü
4	3. Sınıf Emniyet Müdürü
5	1. Sınıf Merkez Memuru
6	2. Sınıf Merkez Memuru
7	Serkomiser
8	Komiser
9	Komiser Muavini
10	Polis Memuru
11	Polis Adayı

3. Cumhuriyet Dönemi Polis Rütbeleri

3. 1. 2049 Sayılı Polis Teşkilat Kanununa Göre Polis Rütbeleri

Meşrutiyetin ilânından Cumhuriyet dönemine kadar güvenlik hizmetleri Umum Jandarma Kumandanlığı, Emniyeti Umumiye Müdüriyeti ve İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi tarafından yürütülmüştür. İstiklâl Savaşı sırasında biri İstanbul'da Osmanlı Devleti'ne bağlı diğeri Ankara'da TBMM'ye bağlı olarak görev yapan Polis Müdüriyeti vardı³². Görev alanı İstanbul ile sınırlı olan İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi, 24 Şubat 1923'de kaldırıldı. Emniyeti Umumiye Müdürlüğüne bağlı il teşkilatı düzeyinde İstanbul Polis Müdürlüğü kurularak iki başlı idareye son verildi³³.

³¹ Birinci Sınıf Merkez Memurluğu ve İkinci Sınıf Merkez Memurluğu şeklinde iki kısımdan oluşan bu rütbe, 1931 yılında kaldırılmış ve yerine Emniyet Amirliği rütbesi ihdas edilmiştir. Ali Dikici, "Osmanlı'dan Devralınan Uygulama: Mülki İdare Amirlerinin Polis Yöneticisi, Polis Yöneticilerinin Mülki İdare Amiri Olması", **Türk İdare Dergisi**, S. 466, Mart 2010, s. 124.

³² Dündar, a.g.m., s. 126.

³³ Akbulut, a.g.m., s. 89.

Cumhuriyet'in ilânından itibaren her alanda olduğu gibi Emniyet hizmetlerinde de yeni düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. 1923 yılında Emniyet Teşkilatı 8 kanun, 9 tüzük ve 1 yönetmelik ile görev yapmaktaydı. 1927 yılında ülke genelinde 59 Polis birimi ile emniyet hizmetleri verilmekteydi. Polis teşkilatı Cumhuriyetin ilk yıllarında 4 Daire Başkanlığı ve 9 Şube Müdürlüğü şeklinde teşkilatlandırılmış idi³⁴.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Emniyet hizmetleri teşkilat kanunu olmadan devam ettirilmiş idi. 19 Mayıs 1930 tarih ve 1624 sayılı Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun³⁵ çıkarılmış ve Emniyeti Umumiye Müdürlüğü'nün ismi Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

1624 sayılı kanunla Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü beş şube olarak teşkilatlandırılmıştır. 1. Şube memleketin genel güvenlik ve asayişine ait işlerden sorumlu, 2. Şube idari, beledi ve adli zabıta işlerinden sorumlu, 3. Şube personel özlük işleri, polis okulundan, teşkilatın teşkilatlanması ve saymanlık işlerinden sorumlu, 4. Şube yabancılarla ilgili işlemlerden sorumlu, 5. Şube teknik, istatistik ve yayın işlerinden sorumluydu. Ayrıca haberleşme ve iş sahiplerinin başvurularıyla ilgilenen Evrak Bürosu oluşturuldu³⁶.

Cumhuriyetin ilanının ardından 1932 yılına kadar geçen dönemde emniyete ilişkin hizmetler 1907 ve 1913 yıllarında çıkarılan Polis Nizamnamelerinin hükümlerine göre yürütülmüştür.

30 Haziran 1932 tarihinde 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu³⁷ kabul edilerek yürürlüğe girmesi ile 1913 tarihli Polis Nizamnamesinin bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmış ve Emniyet Teşkilatının da cumhuriyet dönemi kanuni mevzuatlara uygun yeni teşkilat esasları kurulmuştur. Yürürlüğe giren bu kanun ile merkez ve taşra kuruluşlarına ait ilkeleri, kadroları ve derecelerini, mesleğe giriş şartlarını, seçme, atama, yükselme, yer ve görev değiştirme usullerini ve teşkilat içinde görevli kurullar ile disiplin suç ve cezaları düzenlenmiştir.

2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanununun birinci maddesiyle polis; üniformalı ve sivil polis olmak üzere önce ikiye ayrılmıştır. Üniformalı polis de atlı ve piyade olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

1932 yılında illerin bazılarında Emniyet Müdürü, bazılarında emniyet amiri olarak çeşitli rütbelerden komiser bulunmaktaydı³⁸. Yürürlüğe giren Polis Teşkilatı Kanunu 2'inci maddesi ile illerde polis amirinin "Emniyet Müdürü" veya "Emniyet Memuru" olduğu hüküm altına alınmıştır. Vilayetlerin nüfusu, asayiş durumu ve büyüklükleriyle orantılı olmadıkları dikkate alınarak, birinci derecedeki vilayetlere emniyet müdürleri, ikinci derecedeki vilayetlere emniyet memurları görevlendirilmeye başlandı.

1932 Tarihli Polis Teşkilatı Kanunu ile Polislerin merkez teşkilatındaki meslek dereceleri ve görev unvanları şu şekilde oluşturuldu.

³⁴ A. Nihat Dündar, "Cumhuriyet Polisi", **Türk İdare Dergisi**, S. 421, Haziran 1997, s. 462.

³⁵ Resmi Gazete Tarihi: 24 Mayıs 1930, Sayısı: 1501.

³⁶ Resmi Gazete Tarihi: 24 Mayıs 1930, Sayısı: 1501.

³⁷ Resmi Gazete Tarihi: 6 Temmuz 1932, Sayısı: 2143.

³⁸ Ali Dikici, "İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Polis Teşkilatı", **Türk İdare Dergisi**, S. 454, 2007, s. 229.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

Meslek dereceleri	Görev Unvanları
1	Emniyet İşleri Umum Müdürü
2	Emniyet İşleri Umum Müdür Muavini, Polis Başmüfettişi
3	Emniyet İşleri Şube Müdürleri, Polis ve Emniyet Müfettişleri
4	Polis ve Emniyet Müfettiş Muavinleri, Emniyet İşleri Şube Şefleri
5	Memurlar
6	Kâtipler

1932 Tarihli Polis Teşkilâtı Kanunu ile Polislerin illerdeki meslek dereceleri ve unvanları şu şekilde oluşturuldu.

Meslek dereceleri	Görev Unvanları
1	Emniyet Müdürleri, Polis Mektepleri Müdürleri, Emniyet Müdürlükleri şube müdürleri
2	Emniyet Müdürlükleri Şube Müdür Muavinleri, Emniyet Memurları, Emniyet Müdürlükleri Şube Reisleri, Üniformalı ve Sivil Merkez Memurları
3	Üniformalı ve Sivil Komiserler.
4	Polis Memurları
5	Polis Namzetleri

İstanbul Emniyet Müdürünün, 1'inci Sınıf Emniyet Müdürlüğünden 2 derece, Ankara Emniyet Müdürünün ise 1'inci Sınıf Emniyet Müdürlüğünden 1 derece üstünde olduğu Polis Teşkilatı Kanununun 4'üncü maddesi ile düzenlenmiştir.

Polis Teşkilatı Kanununun 20'inci maddesi ile Mülkiye ve Hukuk mezunu olan merkez memurları hizmet müddetlerini tamamladıkları zaman doğrudan doğruya üçüncü sınıf emniyet müdürlüğüne tayin edilebilmekteydi. Böylece mülkiye ve hukuk mezunlarına 2,5 yıllık bir stajdan sonra doğrudan doğruya polis müdürlüğüne veya benzer görevlere atanma imkânı sağlanmış³⁹.

Meslek derecelerini günümüze uyarladığımız 1932 tarihli Polis Teşkilatı Kanunu ile meslek dereceleri ve polis rütbeleri şu şekilde düzenlenmiştir.

Meslek dereceleri	Polis Rütbeleri
1	Emniyet İşleri Umum Müdürü
2	Emniyet İşleri Umum Müdür Muavini, Polis Başmüfettişi
3	1. Sınıf Emniyet Müdürleri
4	2. Sınıf Emniyet Müdürleri
5	3. Sınıf Emniyet Müdürleri
6	1. Sınıf Emniyet Memuru

³⁹1934 tarihli Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 15. Maddesi ile de "Beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci meslek derecelerine dâhil emniyet teşkilâtı mensuplarından yüksek mektep mezunu olanlar kaymakamlıklara muadildir. Bunlar arasında Siyasal Bilgiler Okulu veya lise muadili tahsil görmüş hukuk mezunları kaymakamlıklara ve aynı derecedeki kaymakamlar da emniyet müdürlüklerine naklen veya terfiyen tayin edilebilirler" hükmü ile Mülki idare amirlerinin polis amiri olabilmesi uygulamasına devam edilmiştir. Geniş bilgi için bkz. Ali Dikici, "Osmanlı'dan Devralınan Uygulama: Mülki İdare Amirlerinin Polis Yöneticisi, Polis Yöneticilerinin Mülki İdare Amiri Olması", **Türk İdare Dergisi**, S. 466, Mart 2010, s. 121-142.

7	2. Sınıf Emniyet Memuru
8	Üniformalı Merkez Memurları, Sivil Merkez Memurları
9	Üniformalı 1. Komiser, Sivil 1. Komiser
10	Üniformalı 2. Komiser, Sivil 2. Komiser
11	Üniformalı 3. Komiser, Sivil 3. Komiser
12	Üniformalı Polis Memuru, Sivil Polis Memuru
13	Memurlar
14	Kâtipler

3. 2. 3201 Sayılı Emniyet Teşkilat Kanununa Göre Polis Rütbeleri

1932 yılında 1913 tarihli polis nizamnamesinin eksikliklerini tamamlamak amacıyla Polis Teşkilat Kanunu kabul edilmiştir⁴⁰. 1934'de Polis Teşkilatı Kanunu'nda 2531 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile Genel Güvenlik işleri için 6. Şubenin, hudut işlemleri için 7. Şubenin kurulmasıyla Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü'nün şube âdeti yediye çıkartılmıştır.

Polis Teşkilat Kanunu da yeterli görülmemiş Avrupa devletlerindeki polis örgütleri, eğitim ve öğretim kurumları incelenerek daha kapsamlı ve zamanına göre oldukça ileri hükümler taşıyan, 4 Haziran 1937 tarih 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu⁴¹ kabul edilmiştir. Dönemin Emniyet Genel Müdürü olan İbrahim Şükrü Sökmensüer, Cenevre seyahatinde gördüğü İsviçre Polis Enstitüsü'nü beğenmiş ve Türk Polisine bir teşkilat kanunu çıkarılması için büyük bir gayret göstermiştir⁴².

Değişikliklere uğramasına rağmen halen yürürlükte olan bu Kanun⁴³ ile Emniyet Teşkilatının merkez ve taşra kuruluşları, görevleri, yapıları, merkezle ve mülki makamlarla olan ilişkileri, personelin giyimi, özlük hakları yeniden düzenlenmiştir⁴⁴.

29 Haziran 1938 tarihli ve 3534 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa ek bir kanunla, lüzumu halinde, Emniyet Genel Müdürü kadrosunun bir vali kadrosu ile değiştirilmesine imkân verilmiştir.

Emniyet Teşkilat Kanunu'nun geçici 3. maddesi ile de halen hizmette bulunan memurların bu kanun hükmüne göre alacağı görev unvanları şu şekilde belirtilmiştir.

“1- Üçüncü komiserler: Komiser muavinliğine,

2- İkinci komiserler: Komiserliğe,

3- Birinci komiserler: Başkomiserliğe,

4- Birinci sınıf emniyet memuru ve birinci sınıf polis müfettiş muavini ve bu derecede olan diğer memurlar: Birinci sınıf emniyet amirliğine,

5- İkinci sınıf emniyet memuru ve polis müfettiş muavini ve bu derecede olan diğer memurlar: İkinci sınıf emniyet amirliğine,

6- Birinci sınıf emniyet müdürlüğü: İkinci sınıf emniyet müdürlüğüne,

⁴⁰ Halim Alyot, **Türkiye'de Zabıta, Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum**, Kanaat Basımevi, Ankara 1947, s. 653

⁴¹ Resmi Gazete Tarihi: 12.06.1937, Sayısı: 3629.

⁴² **Cumhuriyetin 50. yılında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Kuruluşu: Tarihi Gelişimi, Görev ve Yetkileri ve 1923-1973 Çalışmaları**, II. Kitap, EGM Yay., Ankara 1973, s. 22-25.

⁴³ 1937 tarihli Emniyet Teşkilatı Kanununda, 1938, 1943, 1949, 1959, 1960, 1961, 1972, 1980, 1981, 1982, 1984, 1988, 1989, 1991, 1992, 1993, 1996, 2000, 2001, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010 yıllarında değişiklikler yapılmıştır. Geniş bilgi için bkz. A. Nihat Dünder, “Emniyet Teşkilatının Kuruluş ve Gelişmesini Sağlayanlar... (1845-2010), **Çağın Polisi**, S. 99, 2010, s. 2-6.

⁴⁴ Alâaddin Yüksel, “Türk Polis Teşkilatının Yeniden Yapılandırılması”, **Türk İdare Dergisi**, S. 413, Aralık 1986, s. 1.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

- 7- İkinci sınıf emniyet müdürlüğü: Üçüncü sınıf emniyet müdürlüğüne,
 8- Üçüncü sınıf emniyet müdürlüğü: Dördüncü sınıf emniyet müdürlüğüne,
 9- Merkez memuru: Tetkik başmemurluğuna,
 10 - Birinci, ikinci sınıf memurlar tetkik memurluğuna tekabül eder.”

Emniyet Teşkilatında yazı, hesap, levazım vb. işleri yerine getiren fakat polisin sahip olduğu hak ve yetkilere sahip olmayan sivil memurlar da görev yapmaktaydılar. Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 14. Maddesi ile sivil memurlar beş dereceye ayrılmıştı. Bu sayede sivil memurlar, 5. dereceden başlayıp, 1. dereceye kadar yükselebiliyorlardı. Anılan maddenin 28 Aralık 1972 tarih ve 1649 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılması ile sivil memurlar arasındaki kıdem ortadan kalkmış oldu.

19 Haziran 2010 tarih ve 27616 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5997 sayılı “Bazı Kanunlarda ve 190 sayılı KHK de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” Emniyet Teşkilatına önemli bir değişiklik getirmiştir. Polis Memuru rütbesinin üstü olan Başpolis Memuru ve onun üstü olan Kıdemli Başpolis Memuru adıyla 2 yeni rütbe oluşturulmuştur.

Emniyet Teşkilâtı Kanuna göre mevcut meslek dereceleri ve polis rütbeleri şu şekildedir.

Meslek dereceleri	Polis Rütbeleri
Derece üstü	Sınıf Üstü Emniyet Müdürü
1	1. Sınıf Emniyet Müdürü
2	1. Sınıf Emniyet Müdürü
3	2. Sınıf Emniyet Müdürü
4	3. Sınıf Emniyet Müdürü
5	4. Sınıf Emniyet Müdürü
6	Emniyet Amiri
7	Başkomiser
8	Komiser
9	Komiser Yardımcısı
10	Kıdemli Başpolis Memuru
11	Başpolis Memuru
12	Polis Memuru

Sonuç

İç güvenlik hizmetini yürüten birime polis adı verilene kadar asker kimseler tarafından bu görev yerine getirilmiştir. Bu görevi yerine getirenlerin hiyerarşik bir düzen içerisinde olması gerekmektedir. Emniyet teşkilatı bir kariyer mesleğidir. Kariyer mesleği olarak polislerin bir meslek dereceleri ve unvanları olmak zorundadır.

Emniyet Müdürü, Emniyet Amiri, Komiser gibi temel rütbe isimlerinin Osmanlı bürokrasisinden Cumhuriyete intikal ettiği anlaşılmaktadır. Bu rütbelerin kendi aralarında sınıflara ayrılmış olması mevzuat metinleri ile bir devamlılık göstermektedir.

Emniyet Teşkilatı Kanuna göre Türk Polis Teşkilatında rütbe isimleri polis memurları, başpolis memurları, kıdemli başpolis memurları, komiser yardımcısı, komiserler, başkomiserler, Emniyet Amirleri ve dört sınıftan oluşan Emniyet Müdürleri ve Emniyet Genel Müdürü şeklindedir.

Cumhuriyet döneminde iç güvenliğin sağlanması için en yüksek mevkide Emniyet Genel Müdürü'nün olduğu merkeziyetçi bir teşkilat yapısı oluşturulmuştur. Teftiş Kurulu Başkanlığı,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/5 Spring 2013

Hukuk Müşavirliği, Trafik Hizmetleri ve Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı, daire başkanlıkları, Trafik Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Özel Kalem Müdürlüğü Emniyet Genel Müdürlüğü'nün merkez teşkilatını oluşturmuştur. Polis eğitim kurumları, polis moral eğitim merkezleri, kriminal polis laboratuvarları, il emniyet müdürlükleri, ilçe emniyet müdürlükleri ve ilçe emniyet amirlikleri taşra teşkilatını, emniyet müşavirlikleri ve emniyet ataşelikleri yurtdışı teşkilatını oluşturmuştur.

Polis amirleri, Polis Akademisi mezunları, üniversite mezunu olup Polis Akademisi'nde özel eğitim alanlar, polis memuru olup Komiser Yardımcılığı kursunu bitirenler şeklinde değişik kanallardan gelerek Emniyet teşkilatının üst kademe yöneticileri oluşturmaktadır.

Türk Emniyet Teşkilatında artan personel sayısı ve değişik yükselme sistemleri nedeniyle rütbe piramidinde bozulmalar başlamıştır. Emniyet Teşkilatındaki Polis Memuru sınıfının %80'i yüksek öğrenimli personelden oluşmaktadır. Polis memurlarının görevde yükselme sorununu çözmek için getirilen Başpolislik uygulamasının da sorunu çözüp çözemeyeceği belli değildir.

Bu nedenle köklü bir teşkilat yapısına sahip olan Emniyet teşkilatı, meslek derecelerini ve rütbelerini günümüz şartlarına uygun bir yapıya kavuşturmalıdır.

KAYNAKÇA

A. ARŞİV BELGELERİ

BOA, MV, (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Meclis-i Vükela Mazbataları) Dosya Numarası/Gömlek numarası 152/61, 22.Ca.1329.

BOA, MV, (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Meclis-i Vükela Mazbataları), (Dosya Numarası/Gömlek numarası 155/23, 11.Ş.1329.

B. RESMÎ YAYINLAR

Düster, Birinci Tertip, İstanbul, 1329.

Düster, İkinci Tertip, İstanbul, 1329.

T. C. Resmi Gazete.

C. TETKİK ESERLER (Kitaplar, Makaleler)

AKBULUT, İlhan; "150. Kuruluş Yıldönümünde Türk Polis Tarihi", Türk İdare Dergisi, S. 465, Mart 1995, s. 69-91.

AKMAN, Nurettin; Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1991.

ALYOT, Halim; Türkiye'de Zabıta, Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum, Kanaat Basımevi, Ankara 1947.

BİLGİÇ, Veysel K., KARAKAYA Muhittin; "Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi", Polis Bilimleri Dergisi, C.4, S. 1-2, s. 171-186.

BİRİNCİ, Ali; "Emniyet Teşkilatında İlkler", Polis Bilimleri Dergisi, C.1, S. 3, 1999, s. 9-16.

Cumhuriyetin 50. yılında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Kuruluşu: Tarihi Gelişimi, Görev ve Yetkileri ve 1923-1973 Çalışmaları, II. Kitap, EGM Yay., Ankara 1973.

DERBİL, Süheyp; "Polis Kavramı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 4, 1944, s. 473-485.

DİKİCİ, Ali; "İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Polis Teşkilatı", Türk İdare Dergisi, S. 454, 2007, s. 223-248.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

- DİKİCİ, Ali; “Osmanlı’dan Devralınan Uygulama: Mülkî İdare Amirlerinin Polis Yöneticisi, Polis Yöneticilerinin Mülkî İdare Amiri Olması”, Türk İdare Dergisi, S.466, 2010, s. 121-142.
- DURMUŞ, A. Alper, “Emniyet Teşkilatında Disiplin Cezalarının Affı ve Rütbe Terfi ile İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, Polis Dergisi, Y. 7, S. 28, 2001, s. 3-13.
- GÜLMEZ, Mesut; “Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi ve Kaynağı”, Amme İdaresi Dergisi, C. 16, S. 4, Aralık 1983, s. 1-15.
- DÜNDAR, Nihat; “Cumhuriyet Polisi”, Türk İdare Dergisi, S. 421, Haziran 1997, s. 461-471.
- DÜNDAR, A. Nihat DüNDAR; “Türk Polisi’nin Koruma, Kollama, Huzur ve Güveni Sağlama Amacıyla Verdiği Hizmette 141 Yıl”, Türk İdare Dergisi, 1986, s. 119-145.
- DÜNDAR, A. Nihat DüNDAR; “Emniyet Teşkilatının Kuruluş ve Gelişmesini Sağlayanlar...(1845-2010), Çağın Polisi, S. 99, 2010, s. 2-6.
- ŞAHİN, Eyüp; “Türk Zabıtasının Polis Adıyla Yapılandırılması”, Çağın Polisi, S. 109, 2010, s. 24-28.
- ŞAHİN, Eyüp; “Türk Zabıta Yapılanmasının Tarihi Gelişimi”, Polis Dergisi, Yıl 10, S. 38, (Ocak-Şubat-Mart 2004), s. 91-198.
- TORAMAN, Ömer; “Osmanlı Taşra İdaresi”, Türk İdare Dergisi, Yıl 74, S. 437, Aralık 2002, s. s.192-200.
- YARCI, Güler; “Osmanlı Polis Kıyafetleri ve Müteahhit Terziler (1908-1923)”, ActaTurcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Yıl 1, Sayı 2/2, Temmuz 2009, s. 15-43.
- YAŞAR, Yılmaz; Açıklamalı Polis Meslek Hukuku, Başkent Klişe ve Matbaacılık, Ankara 1999.
- YILMAZÇELİK, İbrahim; “XIX. Yüzyılda Osmanlı Taşra Teşkilatının Önemli Merkezlerinden Biri Olan Diyarbakır’da Bazı Görevlilerle İlgili Tespitler”, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S. 31, 2012, s. 225-242.
- YÜKSEL, Alâaddin; “Türk Polis Teşkilatının Yeniden Yapılandırılması”, Türk İdare Dergisi, S. 413, Aralık 1986, s. 1-6.

D. TEZ

- Yağar, Hasan; Mevzuat Metinlerinde Polis Teşkilatında Yapı ve Görev (1845–1923), Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, 1988.

E. İNTERNET ADRESİ

<http://tdkterim.gov.tr/bts/> Erişim tarihi 25.12.2012

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/5 Spring 2013

